

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2016|097 VAN 17 OKTOBER 2016

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE HAVENKRAAN 400KA, GELEGEN RIJNKAAI IN ANTWERPEN, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 29 SEPTEMBER 2016

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 17 oktober 2016 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 29 september 2016 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als monument van de havenkraan 400KA, gelegen Rijnkaai in Antwerpen. De commissie vindt het positief dat een uitgebreid dossier voor advies werd voorgelegd. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.
2. De havenkraan 400KA is een elektrische torenkraan, opgebouwd uit een portaal en een draaibare bovenbouw die met elkaar verbonden zijn door middel van een dubbelrijige zwenklager. De bovenbouw omvat een kokervormige toren in staalplaat en een spitse vakwerken giek. De giek kan tijdens de vlucht op en neer bewegen (topkraan). De 400 KA incorporeert aldus de laatste ontwikkelingen in de kraantechnologie in 1961. De ingebruikname van dit type kranen kaderde in het tienjarenplan van de Belgische regering ter uitbreiding en modernisering van de Antwerpse haven. Van de twintig kranen van de KA-reeks die aan het begin van de jaren 1960 in gebruik werden genomen is de 400 KA het enige bewaarde exemplaar.

De historische kraan 400 KA maakt deel uit van de collectie van 18 historische havenkranen van het Museum aan de Stroom. Het grootste deel daarvan staat momenteel opgesteld aan de Rijnkaai waar ze de band tussen het water en de haven en de overgang tussen de stad en de haven markeren.

3. De commissie wenst een algemene opmerking te formuleren inzake de afstemming van voorliggende bescherming met (eventuele) toekomstige beschermingen van historische havenkranen in Antwerpen. Op basis van de beschermingskalender 2016 van het agentschap Onroerend Erfgoed stelt de commissie immers vast dat ook de bescherming van de havenkraan 410 KD wordt gepland. Het is onduidelijk of het de ambitie is om in de toekomst nog andere exemplaren te beschermen. Bovendien is het voor de commissie onduidelijk hoe deze beschermingen inhoudelijk op elkaar afgestemd zullen worden. De commissie vraagt dit te duiden.
4. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige bescherming als monument van de havenkraan 400KA vast en verwijst naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlage bij het beschermingsbesluit werden gevoegd. De commissie ondersteunt artikel 1 van het beschermingsbesluit.
5. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de historische, industrieel-archeologische en technische waarde die de bescherming als monument verantwoordt en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen.

6. De beheersdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. De commissie stelt vast dat deze niet nadrukkelijk uitgaan van een generieke beheersvisie die het behoud van de erfgoedkenmerken en –elementen vooropstelt. De commissie suggereert om beheersdoelstelling 2° in die zin sterker te formuleren en als uitgangspunt te nemen. De commissie kan verder akkoord gaan met de beheersopties die aangereikt worden in beheersdoelstellingen 1° en 3°.

Wat betreft doelstelling 4° is het voor de commissie onduidelijk of hiermee wordt aangestuurd op de opmaak van een beheersplan. De commissie wijst erop dat in het inhoudelijk dossier sprake is van een beheersplan in opmaak voor negen elektrische kranen en de kraansporen aan de Rijnkaai, alsook van een erfgoedconvenant in het kader van de heraanleg van de Scheldekaaien. Het is onduidelijk of voorliggende bescherming en beheersvisie in deze initiatieven kaderen. De commissie vraagt dit verder te duiden.

7. Artikel 4 van het ministerieel besluit formuleert de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie kan deze ondersteunen.
8. Artikel 5 somt de toelatingsplichtige handelingen op. De commissie vindt het positief dat deze maximaal op maat van het te beschermen goed geschreven zijn, maar suggereert evenwel nog enkele aanpassingen. Zo is er in toelatingsplicht 4° a) sprake van werken aan het dak en de dakbedekking en gootconstructies. De commissie stelt evenwel vast dat in het inhoudelijk dossier geen sprake is van een dak of goten. De commissie vraagt daarom deze toelatingsplicht te schrappen. Verder vraagt de commissie toelatingsplichtig 4° c) aan te vullen wat betreft buitentrappen en platformen.
9. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van de havenkraan 400 KA. De commissie vraagt:
 - De ambities inzake toekomstige beschermingen van historische havenkranen in Antwerpen te duiden (par. 2);
 - De afstemming van voorliggende bescherming met het beheersplan in opmaak en het erfgoedconvenant te verduidelijken (par. 6);
 - De toelatingsplichten 4° a) en 4° c) aan te passen (par. 8).

Namens de Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter